

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenneturvallisuusmaksusta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenneturvallisuusmaksusta (HE 125/2015 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Milla Mustamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Hannu Ijäs, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylimatemaatikko Pertti Pulkkinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- yli-insinööri Marcus Merin, liikenne- ja viestintäministeriö
- lainsäädäntösihteeri Anna-Stiina Tarkka, oikeusministeriö
- johtaja Veli-Pekka Nurmi, Onnettomuustutkintakeskus
- tieliikennejohtaja Marko Sillanpää, Liikenteen turvallisuusvirasto
- johtaja Janne Jumppanen, Liikennevakuutuskeskus
- liikenneturvallisuusjohtaja Kalle Parkkari, Liikennevakuutuskeskus
- koordinaatiopäällikkö Leena Sipilinen, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- johtava lakimies Pia Santavirta, Finanssialan Keskusliitto ry
- toimitusjohtaja Anna-Liisa Tarvainen, Liikenneturva
- puheenjohtaja Jarmo Jokilampi, Suomen Autokoululiitto ry
- neuvontalakimies Hanna-Liisa Hammaren, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- liikennelääketieteen professori Timo Tervo

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki liikenneturvallisuusmaksusta.

Valiokunnan mietintö LiVM 5/2016 vp

Laissa säädettäisiin vakuutusyhtiöiden maksettavaksi tulevasta liikenneturvallisuusmaksusta. Liikenteen turvallisuusvirasto keräisi liikennevakuutustoimintaa harjoittavilta vakuutusyhtiöiltä valtiolle liikenneturvallisuusmaksua. Maksun määrä olisi yksi prosentti vakuutusyhtiön liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta. Liikenneturvallisuusmaksu tuloutettaisiin valtion talousarvioon ja tieliikenteen turvallisuuden edistämiseksi osoitettaisiin tarvittava määräraha talousarvion yhteydessä. Määrärahojen myöntämisestä liikenneturvallisuustyötä tekeville päättäisi Liikenteen turvallisuusvirasto.

Voimassaolevia säännöksiä liikenneturvallisuusmaksusta uudistettaisiin ja tarkennettaisiin siten, että perustuslain verolle asettamat vaatimukset tulisivat huomioon otetuiksi.

Esitys liittyy valtion talousarviesitykseen vuodelle 2017.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Liikenneturvallisuusmaksu. Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä säädetään liikenneturvallisuusmaksun keräämisestä liikennevakuutuksia myöntäviltä vakuutusyhtiöiltä. Useissa asian tuntijalausunnoissa on kuitenkin esitetty, että laissa tulisi säätää maksun keräämisen lisäksi myös maksulla kerättyjen varojen käyttämisestä. Yhtenä vaihtoehtona on tuotu esille, että valtionavustuksen saamisen edellytyksenä tulisi olla liikenneturvallisuutta edistävän toiminnan lakisääteisyys, valtakunnallisuus ja sen kohdistuminen kaikkiin tienkäyttäjärühmiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikenneturvallisuusmaksun käyttämistä sääntelee yleisesti valtionavustuslaki (688/2001), jossa säädetään valtionavustusten myöntämisen perusteista ja hakumenettelyistä. Liikenneturvallisuusmaksulla kerättävien varojen käytöstä on esityksen mukaan tarkoitus säätää valtionavustuslain 8 §:n perusteella annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Saadun selvityksen mukaan liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteltu asetusta tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseksi myönnettävistä valtionavustuksista. Lisäksi aikanaan valtion budjetin menomomentissa säädetään avustuksen käytöstä. Valiokunta pitää näitä yleisiä lähtökohtia asianmukaisina.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että avustuksen saajien joukkoa ei ole tälläkään hetkellä rajattu lain tasolla. Avustuksen hakijoita ja samalla saajia on kuitenkin ollut tähän mennessä vain kolme: Liikenneturva, Liikennevakuutuskeskus ja Ahvenanmaan maakuntahallitus. Käytännössä näiden toimijoiden tekemä liikenteen turvallisuustyö rahoitetaan lähes kokonaan liikenneturvallisuusmaksulla.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että liikenneturvallisuusmaksulla kerättävät varat käytetään täysimääräisesti liikenneturvallisuustyön toteuttamiseen ja että nykyisen vakiintuneen, arvostetun ja hyvin toimivan liikenneturvallisuustyön jatkuvuus ja rahoitus turvataan myös jatkossa. Valiokunta pitää kuitenkin tarkoituksenmukaisena, ettei maksun käyttöä rajata lain tasolla siten, että esimerkiksi jokin yksittäinen liikenneturvallisuutta selkeästi edistävä uusi hanke tai toimija jäisi automaattisesti avustusten hakemismahdollisuuden ulkopuolelle.

Valiokunnan mietintö LiVM 5/2016 vp

Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaan:

1. Eduskunta edellyttää, että uudella liikenneturvallisuusmaksujärjestelmällä ja avustusten jakamisella mahdollisesti nykyistä laajemmalle hakijaryhmälle ei vaaranneta nykyisen vakiintuneen, arvostetun ja hyvin toimivan liikenneturvallisuustyön toimintaa ja jatkuvuutta.

Liikenteen turvallisuusviraston rooli. Liikenteen turvallisuusviraston tehtävät lisääntyvät uudesta maksun keräämistehtävästä johtuen. Saadun selvityksen mukaan virasto pystyy kuitenkin tämänhetkisen arvion mukaan hoitamaan uudet tehtävät nykyisin henkilöresurssein.

Asiantuntijakuulemisissa on ehdotettu, että ainakin osa maksujen keräämisestä ja avustusten hallinnoinnista tulisi antaa jollekin muulle taholle kuin Liikenteen turvallisuusvirastolle. Liikenteen turvallisuusviraston rooli on nähty jossain määrin ongelmallisena erityisesti rahoitettavien tie- tai maastoliikenneonnettomuuksien tutkintalautakuntien työn riippumattomuuden kannalta, erityisesti mikäli virasto myöhemmin annettavan asetuksen perusteella hallinnoisi keskeisesti myös avustusten myöntämistä. Lautakuntien työ kohdistuu usein myös liikenteen turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaan, ja tästä syystä ei ole pidetty välttämättä hyvänä, jos avustusten jakamisesta voi herätä edes epäilyksiä siitä, että avustusten myöntäminen voisi jollain tavoin vaikuttaa onnettomuuksien tutkintaan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on kuitenkin selvää, että valtion viranomainen ei voi olla esteellinen keräämään liikenneturvallisuusmaksua esityksessä tarkoitetulla tavalla. Kuten edellä jo on todettu, muun muassa hakemusten käsittelystä ja avustusten myöntämisestä säädetään myöhemmin erikseen valtioneuvoston asetuksella. Valiokunta pitää perusteltuna, että käsittelyssä olevassa laissa säädetään vain maksujen keräämisestä sekä maksun käyttötarkoituksesta ja erikseen säädetään muun muassa avustusten myöntämisessä noudatettavista menettelyistä ja avustusten myöntämisen kriteereistä. Valiokunta korostaa kuitenkin, että liikenneonnettomuuksien tutkinnan riippumattomuus on tämän toiminnan luotettavuuden kannalta välttämätöntä.

Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaan:

2. Eduskunta edellyttää, että liikenneturvallisuusmaksuun liittyvien hakemusten käsittelyn ja avustusten myöntämisen järjestämisessä tulee huolehtia siitä, että mahdolliset esteellisyyskysymykset otetaan asianmukaisesti huomioon ja toiminta järjestetään kaikilta osin siten, ettei liikenteen turvallisuustyön riippumattomuudesta synny jatkossakaan mitään epäilyksiä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana ja ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kaksi lausumaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö LiVM 5/2016 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 125/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että uudella liikenneturvallisuusmaksujärjestelmällä ja avustusten jakamisella mahdollisesti nykyistä laajemmalle hakijaryhmälle ei vaaranneta nykyisen vaakiintuneen, arvostetun ja hyvin toimivan liikenneturvallisuustyön toimintaa ja jatkuvuutta.*
2. *Eduskunta edellyttää, että liikenneturvallisuusmaksuun liittyvien hakemusten käsittelyn ja avustusten myöntämisen järjestämisessä tulee huolehtia siitä, että mahdolliset esteellisyyskysymykset otetaan asianmukaisesti huomioon ja toiminta järjestetään kaikilta osin siten, ettei liikenteen turvallisuustyön riippumattomuudesta synny jatkossakaan mitään epäilyksiä.*

Helsingissä 31.3.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mikko Alatalo kesk
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok (osittain)
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Outi Mäkelä kok
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd (osittain)
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula